

Přepis presentace pro Zastupitelstvo Benešova n. Černou ze dne 30.5.2012

Bývalý kostel sv. Vavřince v Klení, stavebně-historická analýza

Ing. arch. Dita Měkotová-Petrová

www.kleni.cz

**Spolek pro záchranu budovy kostela v Klení
(obec Benešov n. Černou)**

Autorka presentace a fotografií Dr. J. Komárková

Zeměpisná poloha

48° 45' 131" N
14° 37' 20.881" E

Kostelní vršek v Klení (Gollnetschlag) od jihu v r. 1928

Kostelní vršek v Klení od severu v r. 2012

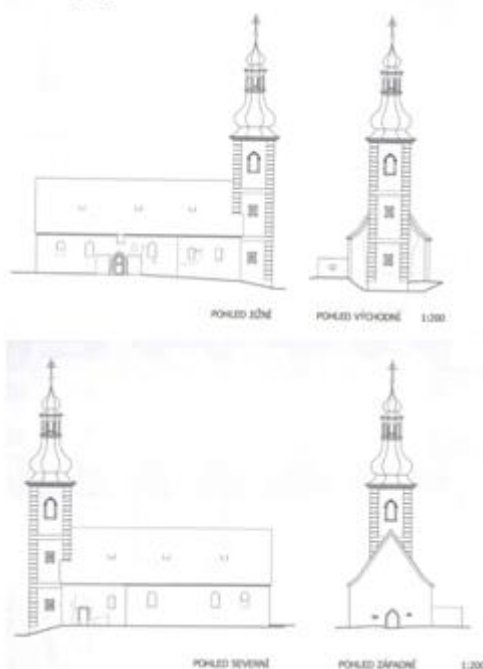
Kostelní vršek v Klení od jihu v r. 2005
pohled ze silnice na Benešov n. Černou

Foto Z.Kubeš, 2005

Nárysy současného stavu kostela

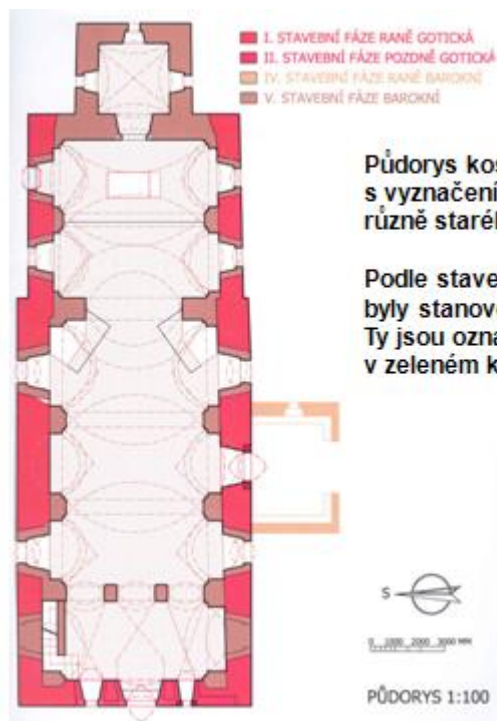
Vidhostice na Lounsku, podobný typ stavby

MFDmrs 24.11.05 6/3

Záchrana kostela

SNAD UŽ NESPADNĚ. Kostelní věžička v Vidhosticích na Lounsku se už několikrát pokusila spadat. Právě teď se už třetíkrát pokusila spadat. Po deseti letech od poslední opravě se věžička už třetíkrát pokusila spadat. Po deseti letech od poslední opravě se věžička už třetíkrát pokusila spadat. Po deseti letech od poslední opravě se věžička už třetíkrát pokusila spadat.

**Půdorys kostela
s vyznačením částí
různě starého zdiva.**

Podle stavebních náznaků
byly stanoveny jednotlivé stavební fáze.
Ty jsou označeny u každé tabule
v zeleném kruhu vpravo nahoře.

I.

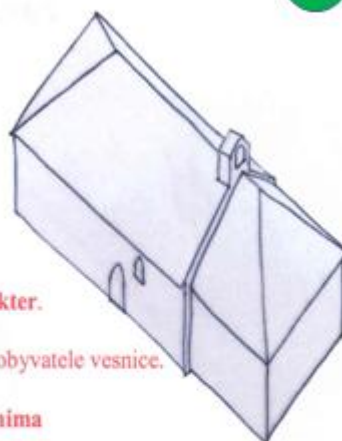
I. STAVEBNÍ FÁZE RANĚ GOTICKÁ (druhá polovina 13.století)

Kostel Sv. Vavřince byl **vystavěn v době mladší kolonizace** ve druhé polovině 13. století, jako součást nově založené vesnice Klení.

Vzhledem k nízké hustotě tehdejšího osídlení v této oblasti měl kostel velmi pravděpodobně **spádový charakter**.

Kostel mohl být využíván jako **chráněné útočiště** pro obyvatele vesnice.

Kostel Sv. Vavřince typově vycházel z **technického minima** nutného pro tehdejší chrámový provoz. Jednolodní kostel byl zastropen trámovým stropem. Jednoduché objemy nezaklenuté lodi a nezaklenutého presbytáře byly zřejmě odděleny triumfálním obloukem. Závěr presbytáře mohl být uzavřený apsidou.

1250 – 1300
vláda Přemyslovců,
Přemysl Otakar II, Václav II

Zaklenutí nejstaršího vchodu s otvory pro střechu pozdější předsíňky,
vpravo nad ním bylo jediné malé okénko

I.

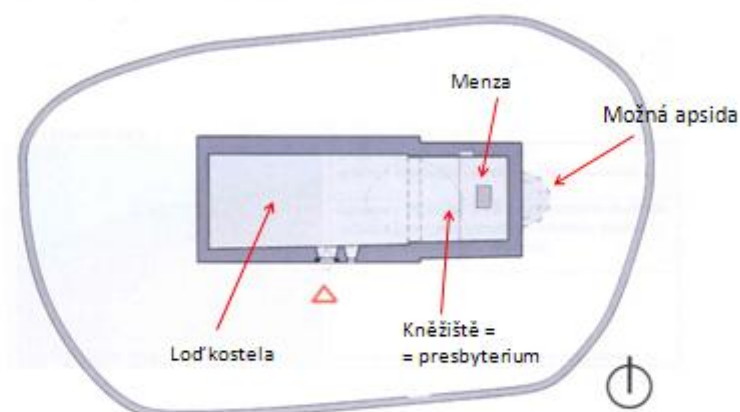

Kostel v té době sloužil jako útočiště před nájezdy nepřátel

////////////////////////////////////

Ke kostelu patřil zřejmě již od počátku hřbitov

I.

Obr. Předpokládaná figura kostela po I. stavební fázi

II. STAVEBNÍ FÁZE POZDNĚ GOTICKÁ (druhá polovina 15. století)

Na kostele byly provedeny **větší stavební změny**, možná z důvodu poničení během častých válečných střetů za husitských válek.

Z nálezů zabezpečení vstupů lze usuzovat, že kostel získal více **obraný charakter**.

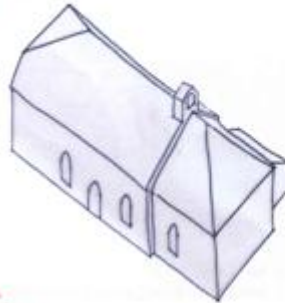
Do západní stěny byl umístěn nový vstupní otvor a v jižní a západní stěně byly proraženy nové, větší, okenní otvory.

K severní stěně byla pravděpodobně přistavěna sakristie. Nebyl-li kostel už v této době polovalbově zastřešen, došlo k nadvýšení štítů pro polovalbu, popř. pro sedlovou střechu. Spolu s možným zvýšením trámového stropu mohla být vestavěna kruchta. Celý kostel dostal novou vnější i vnitřní bílou kletovanou omítku s barevným (rumělkovým, modrým) zdobením.

Byl vybaven křtitelnicí.

Objekt byl doplněn sanktusníkem v rámci střechy nebo samostatnou zvonici.

Nejspíše byla upravena, nebo nově postavena hřbitovní zeď a opatřena vstupními branami ze západu a z východu.

1450 – 1500

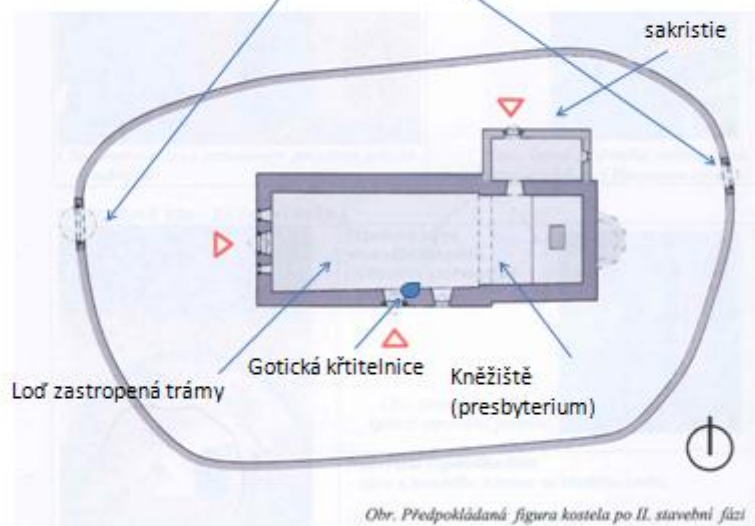
Jiří z Poděbrad, Jagellonci
Ladislav Pohrobek

II.

////////////////////////////////////

Hřbitovní zeď byla dostavěna a opatřena gotickými branami

Kostel měl na střeše zvoničku neboli sanktusník, anebo měl samostatnou dřevěnou zvonici, protože jeden z jeho zvonů je datován 1485

Obr. Předpokládaná figura kostela po II. stavební fázi

II.

Střecha byla částečně zvýšena a do západní stěny byl proražen další vchod a dvě okénka. Na spodním obrázku značka středověkého kováře.

II.

////////////////////////////////////

K severovýchodnímu rohu kostela byla přistavena sakristie, která byla později zbořena.

II.

Zdobení omítky červenými linkami s čtyřlístky (kříže v kruhu) z pozdější doby

II.

HŘBITOVNÍ ZED S BRÁNYMI

Hřbitovní zeď
- zdivo z lomového kamene namočeného
skládkou

*Obr. Detail
hřbitovní zdi*

**Západní polokruhově zaklenutá
brána v arkádovém kramu**
- omlín z tesané řady uložené ve
vystupujícím omítnutém bloku. zdivo
z lomového kamene na hlubokou
maltu

Obr. Západní brána

**Východní lomená brána
s pravotočivým okenním**
- omlín z tesané řady uložené ve
vystupujícím omítnutém bloku. zdivo
z lomového kamene na hlubokou
maltu

*Obr. Detail
pravotočivého
okna
východní brány*

Obr. Východní brána

V hřbitovní zdi vznikly dvě
pozdně gotické brány,
východní a západní

Stav západní brány v r. 2007

Stav východní brány v r. 2012

////////////////////////////////////

III.

III. STAVEBNÍ FÁZE POZDNE STŘEDOVĚKÁ

(druhá polovina 16. století)

Byly provedeny podobné doplňky nebo vstupy okenní otvory v jižní stěně, odlišně došlo k
návěsnému omítnutí sloupových stěn.

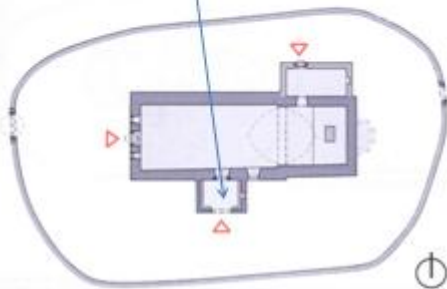

Ve zdech byla proražena
3 větší okna s gotickou kružbou

1550 – 1600
Habsburkové:
Maxmilián II, Rudolf II.

IV. STAVBNÍ FÁZE: RANÉ BAROKNÍ (závěr poloviny 17. století)

Před jižním portálem došlo k přístavbě jižní předsínky, chodby vlnu do krovu, a k pojítku sestupní.

Obr. Předpokládaná figura kostela po II. stavební fázi

1650 – 1700
Habsburk Ferdinand III.

IV.

OTVORY: JIŽNÍ PŘEDSÍŇKA

Pravosloupný vstupní otvor
s omítkou vně, vyhloubený s třemi řády,
dřevěný práh s dvířky v úrovni vnitřní
krovy

Obr. Pohled na jižní předsíňku před dostavbou
střeš. fotografie ze 70. let 20. století

Čtvercový okenní otvor se vyhloubením
vně, vyhloubený ze 4 s velkými kamennými
sloupky

Obr. Okenní otvor a napojení předsínky na
loď z interiéru

////////////////////////////////////

Zbytky jižní, raně barokní předsínky, se vstupem do krovu a věže

IV.

Nejrozsáhlejší přestavba 1700-1750, barokní, již do současného tvaru

1. Přistavěna věž
2. Zbourána sakristie
3. Nový vstup do kostela ze severu
4. Presbytář zajištěn táhly
5. Interiér rozčleněn 12 pilastry
6. Nový triumfální oblouk
7. Zaklenutí loďe a prebyteria
8. Pravidelná, velká okna
9. Nová střecha s námětky
10. Zděná kruchta s kamenným schodištěm
11. Dva diagonální oltáře
12. Rozšíření menzy
13. Vybavení interiéru
14. Vystavěna márnice

V.

V. STAVBNÍ FÁZE BAROKNÍ (počátek 18. století)

Kostel byl podroben **generální přestavbě v barokním duchu**. Tato přestavba byla poslední radikální stavěbní zásahem a kostel si získal barokní figuraci až do dnes.

Čelní stěna presbytáře byla vybourána a do ní byla z východu vložena nová **diagonální zvonice s věží** a omezenou cibulovou hlavicí.

Již 1. patro, klíčová zaklenutí, převládla barokní sakristie z toho důvodu došlo k **zrušení i likvidaci gotické sakristie** a do nového podlaží ji bylo zdiva při sporech západního štítu.

2. a 3. patro věže bylo přístavbou pouze z krovu. Vy 3. patře byly na zvonici nové umístěny ani 3. patro. Zvonky byly novomanuškrý a 1. NP byly proslavěny otvory s klenbami.

Kvůli vybourání stěny východní stěny byl presbytář sepnut 2 **hokejovými táhly**. Interiér byl **rozčleněn polopřímými s pilastry do 6 polí**, loď a kněžiště byly vymezeny novým triumfálním obloukem.

V severní a jižní nároží, v nároží polí, byly **proskleny okenní otvory**. Severní okenní otvor byl, patrně z gotické sakristie, byl nově osazen do něj převážně pole v severní stěně presbytáře.

Takto upravený vnější prostor byl **zaklenut válečnou klenbou s výškovou**.

V této fázi pravidelně došlo velké změny i zastavení, do něhož mohlo být do té doby začleněno sakristie. Byly dostavěny byly a vytvořena **nová sedlová střecha s nárožníky**. Gotická klenba krovu byla patrně přestavěna a přizpůsobena nové, do krovu vystupující klenbě.

Celý upravený objekt byl zvenku i zevnitř **omítnut a plasticky zdoben**.

Při západní stěně byla použita do loď **vestibule s třemi podlažními kruchty** přístupná kamenným schodištěm v rámci severní stěny.

Gotická menza byla dostavěna tak, aby byla součástí do podlaží ovy klenby. V nároží loď před triumfálním obloukem byly **vybudovány nové diagonálně natočené vedlejší oltáře**, k nimž byla dovedena zvláštní podlaha křížníků.

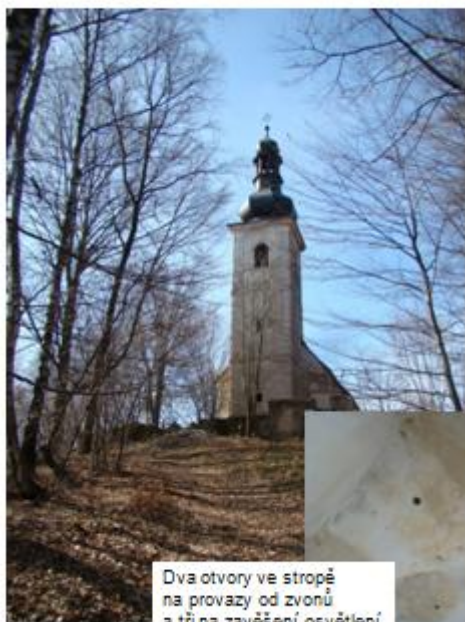
Kostel dostal s největší pravděpodobností nové vnitřní vybavení v duchu **chudého baroka**: drobné, okna, varhany, kazatelna, oltáře, výzdoba s lavicemi.

Do kněžiště zde byl pravděpodobně vložena **nový objekt márníce** s obklopením pilastrami, krytý sedlovou střechou.

1700 - 1730

Karel VI., Marie Terezie

Věž a v jejím prvním podlaží barokní sakristie

Dva otvory ve stropě na provazy od zvonů a tři na zavěšení osvětlení

Pohled do kněžiště

V.

Klenutí bylo uloženo na příčné oblouky nesené polosloupky. V jednotlivých polích byly proraženy okenní otvory. Jen mezi středními severními polosloupky nebylo okno, ale byla zde zavěšena kazatelna

V.

////////////////////////////////////

Pohled z kruchty na barokní klenbu, dva vedlejší oltáře, menzu a triumfální oblouk

V.

V této době vznikla také elegantně zaklenutá kruchta

V.

////////////////////////////////////

V.

Barokní márnice v polovině severní zdi hřbitova byla již v 70. letech minulého století v ruinách

VI. STAVEBNÍ FÁZE

VI.

VI. STAVEBNÍ FÁZE

(druhá polovina 19. století)

Patrně vlivem požáru bylo poškozeno barokní zastřešení a zničeny vnitřní trámové konstrukce věže a proto byla provedena generální rekonstrukce zastřešení celého kostela. Dle archivních záznamů je pravděpodobným datem této rekonstrukce rok 1873.

Byla nahrazena nebo pouze opravena osmiboká cibulová bání nad věží, stropní trámy věže a zvonová stolice. Otvor pro vlez z krovu do věže byl zvětšen.

Do opravené koruny zdíva lodi a presbyteria s novou korunní římsou byla ukotvena nová sedlová střecha. Nový, hambalkový krov s námetky byl zřejmě stejného typu jako barokní krov, ale střecha dostala větší sklon, který lépe odolává podhorským podmínkám. Změnu sklonu střechy doprovázelo doždění štítů.

Také nad jižní předstěnkou bylo zřejmě provedeno nové valbové zastřešení.

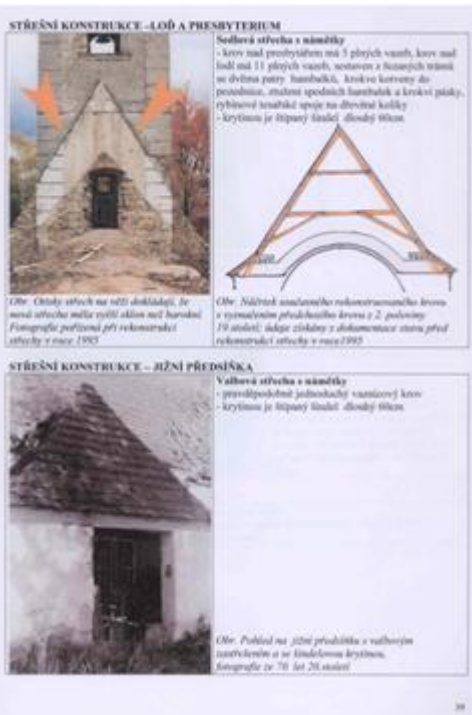
Opravy pravděpodobně následovaly korekce omítky, především vytažení profilace nové korunní římsy, a nový vnitřní a vnější nátěr.

Bylo doplněno vnitřní vybavení.

1850 - 1900

František Josef I.

////////////////////////////////////

Po požáru v 2. polovině 19. stol.
VI. stavební fáze v r. 1873

VI.

- Střecha lodi a kněžiště byla podstatně zvýšena
- Byla obnovena krytina lodi (60 cm špičaté šindele)
- Byla obnovena střecha věže (drobné šindele byly později vyměněny za eternitové šablony)
- Kostel byl omítnut a natřen

VII. STAVEBNÍ FÁZE, 1993-1996

VII.

V r. 1992 byl založen **Spolek pro obnovu budovy kostela v Klení**, který se začal zabývat záchranou kostela. Ten byl ohrožen po letech zanedbávání již i staticky.

V prvních měsících se sebralo velmi málo peněz, jediný velký příspěvek dala paní Rosa Eder z Leondingu, rodačka z Klení, na opravu věže (celkem 60 000 Kč) a několik našich občanů po 10 000 Kč.

Úkolem prvního Spolku bylo zajistit, aby se nepropadla klenba, tj. opravit krov a klenutí zajistit stavěbně, a v druhém, co nejbližším termínu opravit (renovovat) střechu věže, která se již mírně naklání a hrozila, že by mohla na renovovanou střechu lodí spadnout.

Osada Klení patří k obci Benešov nad Čemou, jeho tehdejší představitelé však neprojevili žádný zájem, a nepříslíbili žádnou pomoc. Úspěšní jsme byli na Odboru péče o památky Okresního národního výboru v Českém Krumlově, kde nám vyšli vstříc Ing. Slavíková, Ing. Gregora a v druhé fázi rekonstrukce bání věže Ing. Okleštěk.

První fáze záchrany (1993-1995) spočívala v snesení krovu lodě, jeho vyspravení a náhradě špatných trámů, zajištění klenutí železobetonovými pasy a šrouby, znovupostavení krovu a jeho pokrytí řezaným šindelem, instalaci větracích okének na střeše a v následných nátěrech šindele. Téměř celou částku více než 1,5 miliónu Kč uhradil Odbor péče o památky ONV v Českém Krumlově. Střechu opravila firma FESTON, na projektu zapracovala firma MURUS.

Druhá fáze záchrany (1995-1996) následovala brzy poté. Spolek se na rekonstrukci mohl již podílet i finančně. Byla zaměřena střecha věže, sejmuta bání a zvony, obnoven krov bání a lucerny a bání byla pokryta měděným plechem. Bání byla poté uložena jerábem na opravenou korunní římsu, byly opraveny stolice zvonů, zvony opět zavěšeny a věž byla opatřena hromosvodem. Rekonstrukci provedla firma ŠIP.

////////////////////////////////////

Prvá fáze rekonstrukce v r. 1994, střecha lodě.

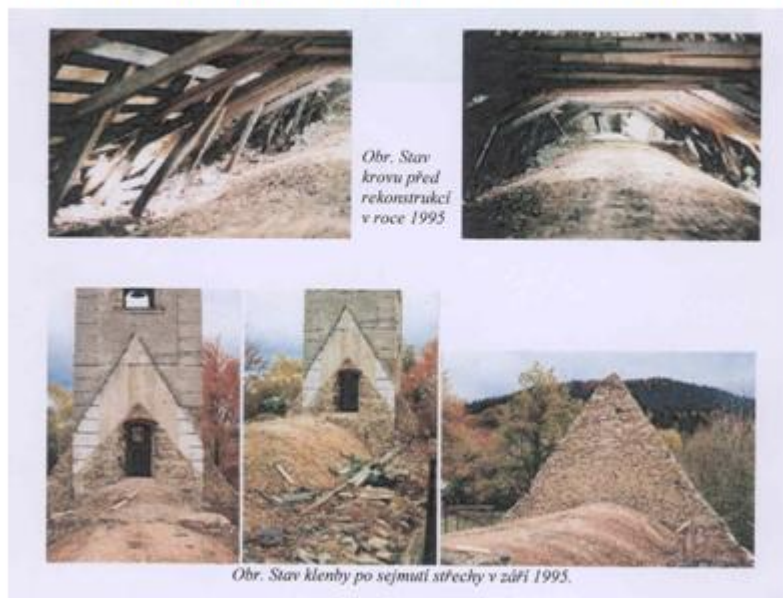
VII.

1. Snesení střechy
2. Zpevnění klenutí železobetonovými pasy a žebry
3. Vyspravení krovu
4. Pobití krovu řezaným šindelem a nátěr

Stav krovu před opravou a klenutí po snesení krovu v r. 1995

VII.

////////////////////////////////////

Prvá fáze VII. Rekonstrukce- střecha dokončena – r. 1995

VII.

Původní krytina střechy věže po válce:
eternitové šablony růžové barvy.
Stejně šablony jsou na věžích chrámu na
Dobré Vodě

VII.

////////////////////////////////////

Stav střech po rekonstrukci bání věže, byla pokryta měděným
plechem

VII.

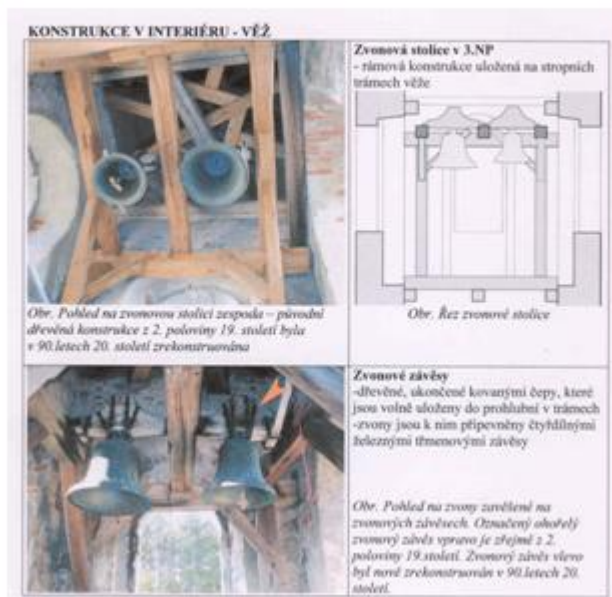
Krov věže byl snesen a nahrazen novým krovem s trochu pozměněným tvarem
bání. Korunní římsa bání byla znovu vyzděna. Současný stav, tj. rok 2012.

Zvony ve věži.

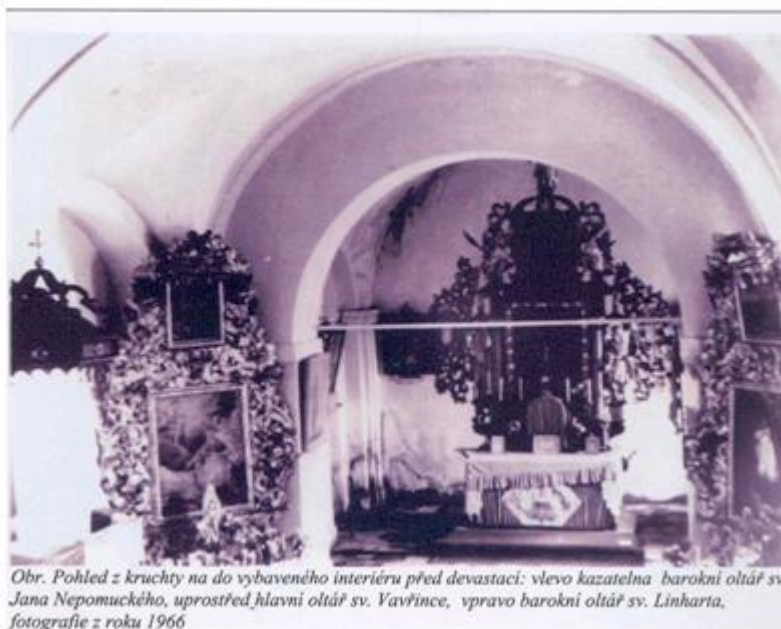
Starší má dataci 1484, novější je z 19. století

VII.

////////////////////////////////////

Barokní vybavení kostela v r. 1966

2005

////////////////////////////////////

Dne 9.6.2011 byl zaregistrován Ministerstvem vnitra nový

Sdružuje místní občany i rekreanty, kteří mají zájem na rekonstrukci budovy a jejím dalším využití.

**Doufáme, že se naše úsilí setká s pochopením i u ostatních citlivých lidí
a že se naše dílo podaří!**

Pokud byste chtěli k obnově tohoto krásného kostela přispět, prosíme, abyste svůj dar poslali na účet Spolku. Podle Vašeho přání s Vámi rádi uzavřeme darovací smlouvu nebo vydáme potvrzení o daru pro finanční úřad.

Účet u ČSOB: 0246370538/0300, z ciziny: CZ64 0300 0000 0002 4637 0538
SWIFT: CEKOCZPP